

Izšaja vsak dan razen nedelj in praznikov.
Issued daily except Sundays and holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravni prostori:
2857 S. Lawrence Ave.

Office of Publication:
2857 South Lawrence Ave.
Telephone, Rockwell 4994

LETO—YEAR XXII.

Cena lista
je \$6.00

Registered as second-class matter January 22, 1916, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

Chicago, Ill., petek, 8. novembra (November 8), 1929.

Subscription \$6.00
Yearly

STEV.—NUMBER 263

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1102, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Panika na ameriških borzah se ponovila

Težki milijoni, s katerimi so velebankirji zamažili luknje pred enim tednom, niso držali.

Chicago. — Čikaška borza je v sredo solidarno z newyorško popustila v cenah. Vse cene so padle. Tudi cene žitu so se znižale.

New York. — V sredo je bil nov krah na delniški borzi v Wall Streetu. Približno šest milijonov delnic je bilo vrženih na trg, ko so cene padle od \$10 do \$30 vodenim izdajem. Padle so tudi cene delnic velikih bank. Trina vrednost delnic prve narodne banke se je skrčila za \$1000.

Panika je bila velika in špekulantje se obupno vprašujejo, kje je vzrok, da cene niso ostali na točki, kjer so jih veliki bankirji "stabilizirali" zadnji teden. Ogromne vsote milijonov dolarjev, s katerimi so stari Rockefellerji, Morgan in drugi milijardarji zamažili silno zevajoče luknje na borzi, očitno niso nič zalegle. Borzni trg noče biti stabiliziran; novi milijoni v vrednosti na papirju gredo v nič, in ne samo milijoni — milijarde dolarjev so bile izbrisane.

Delnice jeklarneke trasta samega so v treh urah izgubile 116 milijonov dolarjev na vrednosti; delnice Telephone & Telegraph Co. so padle za 289 milijonov, General Electric 209 milijonov, Westinghouse 44 milijonov, Union Pacific železnica 40 milijonov itd.

In čudno — velebankirji so zdaj tiho. Nič ne rečejo in niso na tajne konference niso sklicali, da bi spet maščili. Direktorji federalne rezervne banke v New Yorku tudi nič ne rečejo.

Billings išče svobodo

Vložil je petičio za oprostitev. Gov. Young molči

Repress, Cal. — (F. P.) — Prvič, odkar se nahaja v zaporu, je Warren K. Billings vložil pri governerju Youngu petičio za oprostitev. V ječi se nahaja z Mooneyjem vred že 13 let. Zadeva obeh je z ozirom na zapor enaka. Ker je bil Billings že enkrat poprej zaprt radi svojih aktivnosti v delavskem gibanju, se bo moralo državno vrhovno sodišče izreči z dvetretinsko večino za njegovo osebovreditev prej, predno ga more governer pardonirati.

Da se je Billings odločil za ta korak, sta dva razloga. Prvi je ta, ker obstaja možnost, da bo governer oprostil Mooneyja. V tem slučaju bo prišel na vrsto Billings in radi tega je petičio potrebna. Drugi razlog za njegovo prošnjo je tudi možnost, da governer ne misli pomilitosti Mooneyja, ker se vedno "študira" evidenco.

V tem slučaju je Billings mnenja, da mora "nekaj storiti" na lastno odgovornost. Ako Mooney ne dobi svobode, tudi Billings ne bo oproščen; v nasprotnem slučaju bi bile odstranjene glavne zapreke za Billingsovo oprostitev. Z ozirom na vloženo petičio governer Young molči kot grob.

Odvetnik Maxwell McNutt, ki je zagovarjal Billingsa pred 13 leti, je sporočil, da mu je vedno na uslugo, ako bo potreboval legalne pomoči.

Nemško letalo padlo; šest mrtvih
London 7. nov. — Pasadirsko trimotorno letalo nemške Luftflotte, ki je letelo iz Londona v Berlin, je večerj v megli in dežju treščilo v gozd na rebrbi hriba med Godstonsom in Caterhamom na Angliškem. Trije potniki in trije moške posadke so bili na mestu mrtvi, sedmi — knez Eugen Schaumburg-Lippe, ki je bil pomožni pilot — pa leži smrtno ranjen v bolnišnici. Kriva je bila megla.

Glasiilo tekstilnih baronov za reforme

Urgira "prostovoljno" odpravo nočnega dela na ženske in otroke

New York. — (F. P.) — Posledice strahovlade v južnih državah počasi prodirajo tudi pod debelo kožo tekstilnih baronov, ako je soditi po njihovem glasilu "Textile Worldu," ki izhaja tedensko. Masakri, uboji, enostranski sodni procesi in divjanje vladnih organov ter drhalke nasilnosti gotovo niso dobra oglaševalna sredstva za nobeno skupino podjetnikov ne glede, kako trdno sedijo v sedlu.

Ker je tekstilna industrija z juga zadnje čase jako slabo oglašena širom dežele, je "Textile World" prišel do prepričanja, da morajo podjetniki zavzeti "konstruktivne" korake, s katerimi se naj pokažejo deželi in svojim delavcem, da so dobri krščanski možje. To glasilu sugestira tekstilnim tovarnarjem, da prostovoljno odpravijo nočno delo za ženske in otroke.

S tem bi deželi pokazali, kako veliko srce imajo do ameriških žensk in otrok. Drugič bi ta prostovoljna reforma odzvela najmočnejši argument delavskih organizatorjev, katere glasilu tekstilnih baronov naziva kot "delavske volkodlake." Ta reforma je potrebna tudi s trgovskega stališča po mnenju "Textile Worlda," ker bi znižala količino produkcije, kar bi pomenilo višje cene in zvišanje dohodkov.

Tovarnarjem dalje priporoča, da se za bošične praznike spomnijo tudi delavcev. Petak, ko bodo ali četrt bujila krompirja bi bilo jako primerno božično darilo, pravi glasilu, s katerim bi tovarnarji demontirali delavcem svojo "dobrodelnost." Sploh je vprašanje "dobrodelnosti" tako važen faktor v sedanjem stadiju, da ga tekstilni podjetniki ne morejo in ne smejo prezreti po mnenju urednika.

Izmed velikih držav so Indija, Kitajska in Združene države edine dežele, ki še dovoljujejo nočno delo v industrijah za ženske. Prvi dve deželi sta največnejši na svetu, Amerika je najbogatejša država v zgodovini človeštva. Vendar pa si lahko sežejo v roke podjetniki vseh treh dežel.

Kongresnica predlaga vladno pomoč

Washington. — Kongresnica Ruth Bryan Owen iz Floride predlaga kongresu, da zvezna vlada ustanovi 25 milijonov dolarjev velik sklad. Sklad bi služil takojšnji odpravi krize, ki bi bili prizadeti po naravnih katastrofah. S fondom bi razpolagal predsednik.

Angliški magnetni premoga zavrgli načrt vlade

London, 7. nov. — Baroni premoga so večerj zavrgli načrt delavske vlade glede znižanja delovnika na sedem in pol ure. Premogovna kriza, ki dela Mac Donaldovi vladi težke skrbi, je s tem poostrena.

Smrtne obsodbe v Litvaniji

Kovno, 7. nov. — Litvinsko vojno sodišče je večerj obsodilo v smrt štiri dijakke, ki so obtoženi "revolucionarne zarote". Dve ženski sta bili obsodeni v 15-letni zapor.

Policija misli po brezposelnosti na Irskem

Dublin, 7. nov. — Policija je večerj napadla veliko množico brezposelnih irskih delavcev, ki so demonstrirali pred parlamentom.

Svobodni državljani ubiti radi dolga

Clay City, Ill. — Serif J. D. Marshall je te dni ustrelil moža, h kateremu je bil poslan, da iztirja zaočeni znesek plačila za avto, ki je bil kupljen na odplačevanje v obrokih. Serif se izgovarja, da je mož pisal se je E. S. Shenk in doma je bil v Bible Grovu — imel lopato v rokah, ko se mu je približal in zbal se je, da ga morda udari s lopato, pa ga je počil kot zajca. Serifa so aretirali in izpustili pod \$25,000 kavejce.

Lewis odgovoril na sodnijske prepoved

Napisal je brošuro sto strani. — Fishwicka obtožuje poverbe

Springfield, Ill. — Obtožba in protibotoba korupcije je karakteristika novejšega stadija vojne in med Lewisovo administracijo in illinoiskimi rudarji. V svoj zagovor in za ukinjenje začasnih sodnijske prepovedi, ki mu zabranjuje pograbitve distriktnih organizacij, je Lewis napisal sto strani veliko brošuro, v kateri obtožuje voditelje 12. distrikta raznih prestopkov in nepokornosti.

Najresnejša obtožba je naperjena proti Fishwicku, predsedniku distrikta, ki ga Lewis obtožuje, da je poveril vato \$28,202.10 iz rudarske blagajne. Denar je bil vzeti iz blagajne po zadržilu Lewisa med 19. aprilom leta 1928 in 31. julijem leta 1929.

Fishwick pravi, da je obtožba "absolutna laž." V tem času so bile knjige dvakrat pregledane in najdene v redu do zadnjega centa. "Dotična vata je bila porabljena v stavki v severnem delu Illinois in za boj proti komunistični National Miners uniji" po zadržilu Fishwicka.

Fishwick tudi pravi, da so bili žigosani čeki za to vato ukradeni iz distriktnega urada dne 4. septembra. Stvar je bila takoj naznanjena policiji, ni bila pa oglašena javno. Koliko je resnice na Lewisovi obtožbi, je nemogoče reči. Ker pride stvar pred sodnijo, bo obtožba ali dokazana javno ali pa ovržena.

Socialistični glasovi v New Yorku svarilo

Thomas pravi, da delavstvo spozna korumpirane tamenite in republikance

New York. — Končano štetje glasov v vseh volilnih distriktih mesta New Yorka, ki so bili oddani pri županskih volitvah zadnji tork, je pokazalo, da je socialistični županski kandidat Norman Thomas dobil 174,931 glasov. Noben delavski kandidat ni dobil toliko glasov v največjem ameriškem mestu.

"Naši glasovi so zadostno svarilno znamenje na steni za Tammany Hall (lokalne demokrate) in republikance, da ne bodo mislili, da jih bo delovno ljudstvo New Yorka vedno trpelo," je rekel Thomas v sredo. "Delavstvo spozna bolj in bolj, da so tamenite in republikanci ne brigajo za njegove interese, zato je pri teh volitvah zabeležilo mogočen protest na listini naših stranke."

Hči zamorskega sužnja izvoljena v Clevelandu

Cleveland, O. — Mrs. Brown Martin, zamorka, katere oče in mati sta bila vzgojena in poročeni v sužnosti na jugu Amerike, ima čast, da je prva ženska črne polti, ki je bila zadnji tork izvoljena kot članica šolskega odbora v Clevelandu. Mrs. Martin je učiteljica.

S FARSČNEGA NOVOANGLEŠKEGA ZBOROVANJA

Zastopniki unij in podjetij razpravljali o gospodarskih vprašanjih. Znižanje števila delavcev v Novi Angliji

Worcester, Mass. — (F. P.) — Široko razboznani kongres novoangleškega delavstva in podjetnikov je prišel in odšel. Udeležilo se ga je 300 oseb, ki so zastopale centralne, državne in mednarodne unije. Prisotnih je bilo tudi več ekonomov in industrialcev.

Zborovanje se je pečalo o gospodarskih problemih novoangleških držav. Glavni govornik je bil John P. Frey, ki je zastopal William Greena in Matthew Wolla. On je povdarjal potrebo po večji kooperaciji med podjetniki in unijami, namreč gesto bizniškega unionizma. Napovedanih je bilo večje število govornikov iz vrst velebiznisar, ki pa se kongresu niso udeležili. Boj kotirali so ga tudi vsi governerji.

Na zborovanju je bilo poročano, da je 131,000 delavcev izgubilo delo v novoangleških industrijah leta 1928 in 1929. Samo v državi Massachusettsu je v omenjenih dveh letih izgubilo delo 12,000 čevljarjev, 27,000 tekstilnih delavcev, 5000 livarjev in maslinistov ter 14 procentov delavcev v papirnicah.

Ethelbert Stewart, prejšnji načelnik vsevolnega biroja za delavske statistike in avtoriteta v delavskih vprašanjih, je rekel, da brezposelnost narašča hitreje kot pa se razvijajo nove industrije. Zanimal je trditve, da nove industrije absorbirajo (uposilijo) vse ali pa večje število delavcev, ki so porinjeni na cesto radi boljših strojev in novih produkcijskih metod.

Nove industrije, ki so nastale v zadnjih tridesetih letih in se razvile največ v povojni dobi, so pričele odpustiti delavce v velikem številu. Radi tega bo problem brezposelnosti vedno hujši po mnenju Stewarta. Governiki so povdarjali potrebo splošnega znižanja delovnega časa kot edini izhod za znižanje brezposelnosti.

Na drugi strani je kapitalist John S. Lawrence, predsednik novoangleškega podjetniškega sveta, oblašoval skrajšanje delovnika, ki po njegovem mnenju vpliva demoralčno na delavstvo. Kljub temu je bil poražen predlog, ki je obojal to podjetniško organizacijo, ker ignorira delavstvo. Porazena je bila tudi propozicija, da se ustanovi novoangleški delavski kongres na stalni podlagi, ki bi funkcioniral sporedno s podjetniškim svetom.

Velike delavske demonstracije na Poljskem

Varšava, 7. nov. — Ker je predsednik poljske republike Mościcki odgodil zasedanje parlamenta za 30 dni, je socialistična stranka aranžirala celo vrsto protestnih shodov in demonstrativnih pohodov v Varšavi, Krakovu, Lvovu, Bieleku, Borislavu in Vilni. V Lvovu se je večerj sodelo 2000 socialistov na glavnem trgu in governiki so ljuto žigosali vlado, kakor je policija peš, na konjih in v oklopih avt-tih navlila na delavce ter razbila shod. Veliko število oseb je bilo ranjenih.

Menoniti beže iz Rusije

Moskva, 7. nov. — Okrog 10,000 menonitov nemškega pokolenja, ki so živeli v Sibiriji, tabori v okolici Moskve in čaka na dovoljenje za izselitev v Kanado. Sovjetska vlada jim je dovolila, da se lahko izsede, če vsaka oseba plača sto rubljev davka. Tega pa ne morejo plačati, ker so nekateri brez vsakega blaga.

15,000 delavcev izprtih v Angliji

London, 7. nov. — Organizacija lastnikov angleških ladjedelnice je snoči napovedala izpor po vsej Angliji. Prizadetih je okrog 15,000 delavcev, ki si služijo kruh v ladjedelnicah pri gradnji novih in popravljanju starih ladij. Kakor poročajo, so lastniki ponudili uniji ladjedelnice delavcev nižje mendo, katero je unija odklonila. Izpor se začne 21. novembra. Če bo dolgo trajal, lahko potegne v boj tudi druge delavske unije.

Impozanten rdeči strah na Japonskem

Vlada namani, da je aretirala 825 komunistov v poldrugem letu, toda glavni voditelji so ušli

Tokio, 7. nov. — Japonska vlada je večerj obelodanila dolgo časa zamolčani seznam japonskih komunistov, socialistov in sploh revolucionarjev, ki "nevarno mislijo" za državo. Aretacije teh "nevarnežev" so trajale od marca 1928 in zadnje čase so seznam pomnožili s novimi aretiranci. Obtožnica proti vsem aretirancem se glasi, da nameravajo strmoglaviti japonsko vlado in dinastijo ter predrugačiti politični, ekonomski in socialni sistem Japonske. V poldrugem letu je bilo aretiranih vsaj skupaj 825 oseb obojega spola, vlada pa s takim arcem priznava, da so glavni voditelji "zarote" pravčasno ušli v Moskvo.

Vladni listi, ki zdaj amejo objaviti vse podrobnosti glede "rdeče zarote", namigujejo, da je "neka tuja vlada" zapletena v to reč in da bo sovjetski poslanik v Tokiju najbrž pozvan, naj pojasni kakaj se ne drži pogodb glede propagande, ki je bila sklenjena leta 1925 med Japonako in sovjetsko Rusijo.

Pri vsem tem je značilno dvoje: vlada je objavila imena "zarotnikov" baš zdaj, ko je Tokio poln inozemskih gostov in diplomatov, ki so posetili konferenco Instituta za pacifične odnose in konferenco inženirjev vsega sveta. Med stotinami delegatov je največ Američanov.

Druga značilnost je, da je med aretiranimi revolucionarji največ mladih ljudi, in celo takih, ki pripadajo rodbinam japonskih prvakov v javnem življenju. Na primer, aretirani sta hčeri dveh cesarskih sodnikov. Na listi je 125 dijakov z dveh cesarskih univerz in 17 žensk. Večina pa so delavci. Kakor vse kaže, se mnogim od teh pripravljajo smrtne obsodbe.

Nova kombinacija v živilni industriji

Spojile so se tri velike družbe; v trust pristopijo še tri

New York. — "Največji živilni in patentno-zdravilski trust na svetu" je opis nove kombinacije, ki se je stvarila koncem prejšnjega meseca v New Yorku. Združile so se Kraft-Phoenix Cheese korporacija, Hershey Chocolate kompanija in Colgate-Palmolive-Peet družba.

Skupna kapitalizacija teh družb znaša 125 milijonov dolarjev. K trustu, ki ima formo "holding" kompanije, se nameravajo pridružiti še tri velike korporacije, ki bodo skupno v novem trustu predstavljale 200 milijonov dolarjev kapitala. Colgate-Palmolive kompanija je ena največjih družb v Ameriki, ki izdeluje milo in parfume. Hershey kompanija izdeluje čokolado in poseduje obsežne sladkorne plantaje na Kubu. Kraft-Phoenix izdeluje razne jedila in sladice, predvsem ima velike tovarne sladoleza širom dežele.

Rusija dežela paradoksov, pravi Villard

Vital so odvisni od očal, skozi katere gleda človek na Rusijo. Dežela življenja, upov in rasočaranj

New York. — Urednik revije "Nation", Oswald Garrison Villard, pravi v prvem članku o svojih vtisih iz Rusije, da je o boljševiški Rusiji nemogoče pisati ali govoriti v tonu finalnosti. V deželi je dosti dobrega in dosti slabega. Kdor trdi, da je v Rusiji sama dobrota, blagostanje in poštenost, ta ne pozna Rusije; in kdor trdi, da ni v deželi dobrega, nego sama slabost, ta ne pozna ne Rusije in tudi ne njene zgodovine.

Villard se je nahajal v Rusiji zadnje poletje in je bil član delegacije ameriških biznismenov. V Rusiji se je nahajal več tednov in je prevozil okrog 6000 milj. Delegacija se je razdelila v dve skupini in o letih stvareh je vsaka skupina dobila popolnoma nasprotno vtise. Villardovi skupini so se na primer prebivalci Moskve videli dobri, čitudi nerodno oblečeni in v zdravem fizičnem stanju. Drugi skupini so se prebivalci videli slabo oblečeni in fizično slabi. Enako se je zgodilo v mnogih drugih slučajih.

Po vseh mestih je opaziti virilno življenje, ki stremi za čim hitrejšim prenovljenjem Rusije v novo deželo. Gradi se mnogo velikih stanovanjskih hiš in tovarnen. Ceste so navadno v izredno slabem stanju, ker vlada vidi večjo potrebo grajenja drugih panog gospodarskega življenja.

Parki, umetniške galerije in gledališča so polna ruskih delavcev. Pred vojno, oziroma pred revolucijo tega ni bilo, ker na delavca je bil prostor le v tovarni, slumskih distriktih, bezmiceh in v cerkvah. Med tem, ko je vlada po njegovem mnenju najbolj poštena na svetu, so Rusi na splošno jako podvrženi tatvini, posebno nemestno prebivalstvo.

Lastnosti ruskega ljudstva so na eni strani najmiroljubnejše vrste, na drugi strani pa so zmogni največjih bestialnosti. To ni razvidno le iz spisov raznih ruskih pisateljev predvojne dobe, temveč tudi s strogega postopanja ruske vlade napram nasprotnikom, pa bili v komunistični stranki ali izven nje. Liberalna je v socialnem smislu napram posamezniku, a v osebnem je izredno stroga.

Villard vidi polno kontradikcij in paradoksov. To, pravi on, je povsem umevno, ako se upošteva konglomeracija 169 jezikovnih skupin, ki žive v okviru Rusije, velikost in različnost dežele, njene zgodovine ter predvsem vojne in njene revolucije. Boljševiška Rusija praznuje 12 let obstanka. Prvih pet let se je vlada borila proti kontrarevolucionarjem in šele zadnjih sedem let živi v miru.

V teh kratkih letih je ustvarila ne le popolnoma nov državni aparat, pač pa je tudi zaobrnila tok gospodarskega in socialnega življenja. Njen 6-letni industrijski program, katerega je pričela izvajati zadnje leto, je najbolj gigantni poskus, ki si ga do danes ni zamislila še nobena dežela. Ne glede na končni rezultat pomeni program kompletni preustroj starih tradicij, navad, človeške narave in karakterja poleg velike gospodarske revolucije.

V primeri z italijanskimi diktatorstvom se boljševiška diktatura kompletno razlikuje. Mussolini stremi, da priklene italijanske mase k delu v prid privilegiranimu razredu, k disciplini in pasji ponižnosti. Boljševiška vlada stremi, da izboljša gospodarski, socialni in kulturni položaj ljudskih mas. Prvi rabi silo v prid posedujočemu razredu, drugi v prid delavskih mas.

"Noben iskren demokrat, progresiv ali humanist si ne more

Ruski delavci prispevali 30 tankov armadi

Uradniki iskajo krompir, s katerim je Moskva poplavljen

Moskva, 7. nov. — Na programu današnje slavnosti dvajsetletnice boljševiške revolucije je tudi ceremonijalna poklonitev tridesetih tankov rdeči armadi, ki so jih kupile delavske organizacije. Tanki — najmodernejšega modela, ki so bili zgrajeni v sovjetskih tovarnah — so rezultat kampanje med delavci, ki so si odrgavali pri meadi, da prispevajo tanke armadi kot "naš odgovor Chamberlainu", bivšemu sunanju ministru Anglije, ki je pretrgal diplomatske stike s sovjeti. Vsak tank nosi ime organizacij, ki so prispevale, kot "Železnica", "Tiskar", "Rudar", itd.

Druga novost proslave revolucionarnega dneva je, da pojdejo jutri val uradniki od komisarjev v vlado do najnižjega plaarja na železniške postaje v Moskvi in izlože 35,000 ton krompirja, s katerim so napolnjeni val tiri. Krompirja je v Rusiji letos toliko, da ne vedo kam s njim. Vsa večja mesta so zabazana s vagoni s krompirjem. Sklep je bil, da val uradniški pokanjejo, da vsi tudi oni delavci in da samsnajo navadne delavce pri izkadanju krompirja, medtem ko bodo dotični delavci paradirali in počivali. Po končanih slavnostih šabi vsak delavec v Moskvi sto pudov krompirja.

Mussolini občutljiv

Ameriških Italijanov ne bo pobiral v armado — v mirnem času

Washington. — (F. P.) — Razkrinkanje italijanskega fašizma v Ameriki je zadnja stvar, ki si jo želi diktator črnorajčnikov. Kljub njegovi želji je vsemo prišlo do tega. Za Mussolinija je sedaj važno vprašanje, kako se pred Amerikanci izveče iz blata.

Svojemu poslaniku v Washingtonu je sporočil, da ne bo pobiral ameriških Italijanov v armado — v mirnem času! Kadar pride do vojne, je to seveda drugo vprašanje. V vojni je tudi marsikaj dovoljeno in bo gotovo tudi to kot je bilo dovoljeno v zadnji vojni. Tega reka se je držala tudi ameriška vlada, ki je rekrutirala svojo armado tudi iz vrst tujih državljanov.

Mussolini pravi potem svojega poslanika, da ima zankrat dosti svojega domačega človeškega materiala za svojo armado in radi tega lahko preneha s konskripcijo italijanskih ameriških državljanov vojaške dobe, ki slučajno obiščejo Italijo. To je tudi verjetno, ker rodovitnost Italijank se je s pomočjo Mussolinijeve stimulacije jako povišala v zadnjih letih.

Glede zapiranja italijanskih Amerikancev, ki so nasprotni črnorajčnemu režimu, namreč ako pridejo v njegove kremeplje, Mussolini enostavno molči. Interpretacija te poslanice, ki še ni bila oficijelno izročena državnemu departamentu, je v vladnih krogih ta, da Mussolini tega ne misli ukiniti.

Tudi Danska noče Trockija

Kopenhagen, 7. nov. — Danski komunisti so apelirali na vlado, naj dovoli bivaličke Leou Trockiju na Danskem. Vlada je danes odgovorila, da ne dovoli.

re kaj, da bi ne dal prednosti ruskemu eksperimentu z ozirom na dve avtokraciji, ne glede koliko nasprotuje njegovi grozovitosti in netoleranci", zaključuje Villard.

Vesti iz Jugoslavije

„ZA NASE GREHE...“

Ruski emigranti so imeli svojo cerkev v Berlinu. Ta je bila na buben

Ruski belogardisti, ki so po-
bežali iz Rusije za časa revolucije,
proti kateri so se borili, so se
razširili preko vse Evrope.
Mnogo jih ima Jugoslavija, mno-
go jih je tudi v Franciji in v
Nemčiji, češki itd. V Berlinu
je uspelo, da so v neki pala-
ci v prvem nadstropju uredili za-
pravo pravoslavne cerkve, kar so na
manj manifestirali s kupolami,
dočim je bilo pritličje za trgov-
ino i. t. d. Zdaj so prišli na kant-
onirajo več denarja za vzdrževa-
nje cerkve, niti za dolgeve, ki so
jih napravili ob gradnji te
cerkve. Te dni je bilo prodano
vse skupaj. In zdaj je berlinski
pravoslavni škof, mitropolit Ti-
mon izdal na vse pravoslavne
vernike na svetu oklice, ki se gla-
so: „Moja draga duhovna de-
ca!“

Naš sveti hram, ki smo ga se-
daj z molitvami, solzami in si-
mptomskimi darovi, je bil pro-
dan za bobno osmega oktobra. So-
d-nik nam je dal še dva tedna
čaka, da bi regulirali naš dolg. Če
bi bil darovan z božjo milostjo.
Zato v tem poslednjem tednu po-
življamo svojo ljubljeno du-
hovno dečo k naporni molitvi in
postu.

Vsa dne bomo pri nas ob
10 dopoldne služili božjo litur-
gijo (mašo), a na večer ob 8. bo-
mo maševali Akatist za Sv. Ti-
hona Zadonskega — „vsemogo-
dečemu bogu za našo žalost.“ Kdo-
ne bi prišel v svetilišče, naj moli
vsek dan ob 8. doma, kliče na ko-
nih, da se tako vsi ujedini mo-
litvi.

Naj vsaki pravoslavni vernik
pomaga za spase našega hrama
po svojih silah in možnostih.

Verujem, da bo naš hram re-
šen, če izpolnimo to. Sile pekla
bodo pogubljene in premagane,
a našega sovražnika bomo izgnali
iz našega hrama. Da bi nas
bog blagoslovil v molitvi in po-
stu. Amen! Vaš Tihon.

Treba bo pač predvsem denar-
ja, ne molitev. Bomo videli, če
uspe.

„Domači prijatelj“, ilustriran
mesečnik-magazin je izšel v
dvojni številki za oktober in no-
vember. S prozo je zastopan
Matičič ter Andersen-Nexo z no-
velo „Ura menjave“ v Klopčiče-
vem prevodu ob priliki 60letnice
tega slavnega delavskega pisatel-
ja, ki se je iz preprostega de-
lavca razvil v enega najboljših
socialnih umetnikov in v prvega
danskega pisatelja. Novelo krasni
portret pisatelja Nexoja. Nada-
ljuje se francoski roman „Živa
blagajna“, Ferdo Delak piše o
novi pesni umetnosti (šola ba-
letne mojsterice Wigman), a po
1 pesmijo sta zastopana Kapus
in Kunčič.

Enako je izšla priloga Dom-
prijatelja, mladinski „Naš ob-
zor“ v dvojni številki, v lepi o-
premi, v kakršni bo izhajal na-
slednje leto. Številka je polna
nabavnih in poučnih člankov,
ilustracij in zagonetk—sploh je
zelo pestra in bo mladina s to
številko nad vse zadovoljna. Po-
sebe bo še mladino zanimala
razprava grafika-slikarja Justi-
na o originalnem lesorezu. Je to
razprava, ki na kratko in poljub-
no razlaga tehniko lesoreza in
njegovo zgodovino. Razpravo, ki
prikazuje del časa, krajajo origi-
nálni lesorezi avtorja. Mladi-
na, ki čuti v sebi kaj slikarske-
ga daru, bo s pridom prebrala
to razpravo ter preizkušala svo-
je moči.

Naroča se pri upravi, Ljubija-
na, Miklošičeva 13.

Smrtina kosa. — Na Jesenicah
je umrl po daljši bolezni star 58
let Ivan Vinkler, težbar v tovar-
ni KID na Savi. Pokojnik, ki je
bil zaposlen 32 let pri tem po-
stavlju, je bil tiha in mirna duša
ter izvrsten delavec. Bodi mu
skoraj lep spomin.

Puniša Račić pred apelacijo

Beograd, 21. okt. 1929.
Od prvostopnega sodišča je bil
atenator Puniša Račić obsojen
na 60 let in 4 mesece težke je-
če. Proti tej obsodbi so vložili
njegovim zagovorniki pritožbo na
apelacijsko sodišče, ki je te dni
razpravljalo o tem. Apelacijsko
sodišče je znižalo Račiću kazen
na 33 let in 8 mesecev težke je-
če. Praktično pa to znižanje ni-
ma nobenega pomena, ker je ma-
ksimalna kazenska doba težke
ječe po srbskem kazenskem za-
konu že določena na 20 let.
Kdor je obsojen na 40 ali 60
let ječe, jo izdrži samo 20 let.
Praktično torej ta sprememba
sodbe ne pomeni ničesar. Oba
soobtožena Račićeva, bivša po-
slanca Jovanovič in Popović sta
bila tudi pred tem sodiščem o-
proščena.

Kar se tiče znižanja kazni,
pravi apelacijsko sodišče, da se
prvostopno sodišče ni nič oziralo
na neomeževano preteklost
Račića, na njegovo priznanje in
njegovo obnašanje. Zategatel je
apelacijsko sodišče znižalo kazen
Račiću skoro za polovico. Pre-
iskovalni zapor, kolikor ga je
prestal, znaša pretvorjen v tež-
ko ječo 7 mesecev in 15 dni.

Ali je Puniša Račić še v beo-
gradskih preiskovalnih zaporih
ali pa se že nahaja v kaznilnici
— ni znano in nihče o tem ne pi-
še.

Strelna ubila tri krave

Iz Kranja poročajo: V vasi
Zabukovje nad postajo St. Josta
se je pripetila nenavadna nesre-
ča. V nedeljo zjutraj je zmerno
deževalo, kar iznenada pa je
treščilo močno v gospodarsko
poslopje posestnika Mazija, vul-
go Avšina. Domači so s strahom
akotili pokonci v prepričanju, da
je strela zanesla ogenj. Močno
so se oddahnili, ko so videli, da
ni požara, pač pa so slišali mu-
kanje goveda iz hleva. Ko so pri-
hiteli tja pogledat, se jim je nu-
dil prizor, kakor se ga niso na-
dejali. Na tleh pri jaslih so le-
žale nepremično tri krave, ki jih
je strela ubila. Ugotovilo se je,
da je strela vstopila skozi okno v
hlev, treščila naravnost v kravo,
ki jo je takoj ubilo, kakor tudi
obe polegajo stoji — tako da je
ena strela ubila hkrati tri krave.
Strela je nato vstopila v spodni
zid, ki ga je precej razdejala. Le
po čudnem naključju je ostala
živina ostala živa. Poklicali so
živozdravnika, ki pa je mogel
ugotoviti le smrt. Mazi trpi nad
10.000 Din škode. Vendar je la-
hko hvaležen usodi, da mu strela
ni zanesla poslopja, kar bi po-
vzročilo znatno večjo škodo.

„Katoliška knjigarna“ izdajati
šolske, učne knjige. Izdala je
mno go poljudno-znanstvenih in
resno-znanstvenih knjig, od
„Varčne gospodinje“ do „Parne-
ga kotla“. Izdala prevode svetov-
nih pisateljev in domačih avtor-
jev (Preglja, Finžgarja, Jelena
itd.) ter namerava prav ob svoji
50-letnici začeti izdajati zbirko
„Svetovni pisatelji“. Ob prevra-
tu se je prekrstila v „Jugoslo-
vansko knjigarno.“

Jugoslovanska knjigarna v
Ljubljani praznuje letos 50-let-
nico svojega obstoja. Iz prepro-
ste, majhne „Katoliške bukvar-
ne“, ki je izdajala sprva le na-
božne knjige, se je razvila velika
knjigarna, ki prodaja vse vrste
knjige, domače in tuje, nabož-
ne in posvetne, umetnost in ne-
umetnost — razvila se je v trd-
ko. Ko je začel v Ljubljani po-
slovati klerikalni „Ljudski oder“,
je začela ta knjigarna izdajati
ljudske igre, ki so jih igrali po-
tem po vsej Sloveniji ljudski o-
dri tedaj razvijajoče se klerikal-
ne prosvetne organizacije. Ka-
kor hitro je škof ustanovil svojo
gimnazijo v St. Vidu, je začela
Treščila sta skupaj tako ne-
srečno, da je Lagonder odtelal
s kolesa na trdo cesto in oblezel
na mestu brez zavesti. Na kraj
nebreče so takoj prihiteli ljudje,
pripeljali od Miklavčevih s Suhe
voz, naložili še vedno nezavest-
nega mladeniča nanj in ga urno
odpremili na stanovanje moj-
stra Ivana Kreka. Poklicani
škofjeloški zdravnik dr. Hubad
je ugotovil težje poškodbe v prs-
nem košu in močan pretres mož-
ganov. Vajenčevo stanje se je
polagoma boljše.

Treščila sta skupaj tako ne-
srečno, da je Lagonder odtelal
s kolesa na trdo cesto in oblezel
na mestu brez zavesti. Na kraj
nebreče so takoj prihiteli ljudje,
pripeljali od Miklavčevih s Suhe
voz, naložili še vedno nezavest-
nega mladeniča nanj in ga urno
odpremili na stanovanje moj-
stra Ivana Kreka. Poklicani
škofjeloški zdravnik dr. Hubad
je ugotovil težje poškodbe v prs-
nem košu in močan pretres mož-
ganov. Vajenčevo stanje se je
polagoma boljše.

Agitirajte za „Prosveto“!

Lobist Arnold je dober kurjač

Kuril je neprijaznim senatorjem,
ustvarjal je sentiment „priti-
ska“ na Hooverja in skušal je
pridobiti newyorškega gover-
nerja za ukinjenje dedičin-
skih davkov

Washington. — „Kljub vsem
vašim aktivnostim še vedno
vstrajate, da niste lobist?“ je
senatni odsek pestil lobista Ar-
nolda, tajnika American Tax-
payers lige in načelnika South-
ern Tariff asociacije. Bil je na iz-
praševalni klopi pred senatnim
odsekom za preiskavo lobistov
dva dni.

Prvi dan je pripovedoval o lo-
vu na bogata prispevatelje, ki
jih je senator Caraway označil
za „suckerje“ ali mozne krave;
drugi dan o svojih lobističnih
metodah. „Kuril“ je senatorjem,
ki nasprotujejo visoki carini na
sladkor. Najbolj ima na piki se-
natorja Pat Harrisona iz Missis-
sippija, ki mu je potom Southern
Tariff asociacije zagrozil, da ne
bo več izvoljen, ako ne „pride
naokrog“.

Delal je tudi pritisk na pred-
sednika Hooverja s tem, da je
ustvarjal sentiment v javnosti
za visoko carino. Po njegovem
zadržilu je Hoover naklonjen vi-
soki carini na sladkor, boji pa se
to javno izraziti radi „političnih
razlogov“. Sploh je bila smer
Arnoldove tarife asociacije, da
bi pridobila Hooverja, da bi on
napravil pritisk na senat za povi-
šanje carine na sladkor.

Njegove druge aktivnosti so
bile v zvezi z odpravo zapušči-
nskih davkov. V zadnjem času se
je koncentriral na državo New
York in je skušal pridobiti go-
vernerja Roosevelta za odpravo
davkov na dedščine. Pri tem se
je poslužil predsednika demo-
kratske stranke Raskoba, ki je
oči prijatelj Roosevelta. Boga-
tinom je dedščinski davek naj-
večji trn v peti in radi tega pri-
spevajo velike vsote za odpravo
istega.

Stavka Fordovih delavcev v Mehiki

Huston, Tex. — Stavka For-
dovih delavcev v Mexico Cityju,
Mehika, je dobila odmev tudi v
tem mestu. Iz tukajšnje Fordove
tovarne je bilo poslanih 400 av-
tomobilov v Mexico City. Meh-
iški delavci zahtevajo priznanje
unije in ponovno uposlitev uni-
jskega tajnika, katerega je vod-
stvo tovarne odpustilo, ker je
„delavski agitator.“ Za agitator-
je pa ni dela pri Fordu, pa bilo
to v Združenih državah ali v
Mehiki.

Državni departament ignorira proteste

Washington. — Prvi pomožni
tajnik državnega departamenta
Cotton je preteklil ponedeljek na-
znanil, da departament ignorira
protest „stoprocentnih“ Ameri-
kank radi dovoljenja vstopa gro-
fu Karolyiju in njegovi ženi. Pa-
triotične Amerikanke se boje, da
ne pride radi tega odloka držav-
nega departamenta do r-r-revo-
lucije; vsekakor so ga obtožile,
da „protežira in pomaga komu-
nistom.“

Chryslerjeva družba ni bankrotirala

Detroit. — (F. P.) — Poroči-
lo zadnjega tedna, da se Chry-
sler kompanija nahaja na robu
bankrota, je bilo zgrešeno. Bazi-
rano je bilo na navidezno avten-
tičnih finančnih poročilih, ki so
se izkazala nezanesljiva. Družba
se nahaja v dobrem finančnem
stanju. Svoje tovarne je zaprla
radi inventarja. (Prvo poročilo
je prinesla tudi Prosveta in čit-
ateljskega naj vzamejo na znanje
s tem pojasnilom).

Green sklicuje konferenco

Washington. — Predsednik
Ameriške delavske federacije
William Green je povabil pred-
sednike vsej uniji, da se udeleže
konference, ki se vrši v Wash-
ingtonu dne 14. novembra. Na-
loga konference je izdelanje na-
črtov za organizatorično kampa-
njo na jugu v smislu sprejetje
resolucije na zadnji konvenciji
federacije. Na konferenco je
povabljenih 105 unij. Glavno
vprašanje je nabava sredstev za
financiranje kampanje.

Herbert Wilkins: V podmornici na severni točaji

V plitvih vodah bomo lahko pre-
iskovali tudi ustroj tal polarne-
ga morja. Omenjeni zračnici
celici z vrtači pa nam bosta slu-
žili tudi v primeru, da nam bo
kdaj pod ledom zmanjkalo zraka
pa bo treba prebiti led, da pride-
mo do njega. Potapljač bo spla-
val iz podmornice pod ledeno
skorjo, ki jo bo podminiral s
primernimi podvodnimi razstre-
livi. Pred eksplozijo se bo mo-
rala podmornica seveda umak-
niti v zavetje, potem pa se bomo
pri nastali prebitini v ledu dvig-
nili na površje, da obnovimo za-
logo zraka. Poleg razstreliv bo-
mo vzeli s seboj tudi priprave
za talenje ledu s termitom in s
silno vročim plamenom acetile-
na, s katerim bomo lahko preta-
ljali tanke ledene plasti, ali pa
vrtali vanje luknje. Led je la-
hko mestoma do 5 m debel, a
pozno poleti, mialim, da nikjer
ne bo imel preko enega metra.
Od spodaj se led mnogo lažje
prebije, kot s površja. Poleti, ko
je temperatura vode ponavadi
precej visoko nad zmrzovalni-
ščem, se mi zdi, da bo čisto lahko
pretajati skozi ledeno skorjo ta-
ko široko luknjo, da bo šel sko-
njo mali poveljniški stolp pod-
mornice.

Za določevanje debeline ledu
bomo uporabljali nekakšno zelo
občutljivo električno ročico, pri-
trjeno na sprednjem delu pod-
mornice, tako da bo molela ka-
kih 10 do 12 m navpično nav-
zgor. Ta ročica bo skrbela za
to, da se podmornica, ki nepre-
stano sili kvlaku, nikoli ne bo
mogla preveč približati ledene-
mu stropu nad nami. Ne domi-
ljamo si sicer, da bi bila spod-
nja plošev ledena skorje popol-
noma gladka, a tudi ne pričaku-
jemo, da bi bila tako razčlenje-
na in nagubana, da bi se pod-
mornica utegnla zadevati od po-
samerne globoko v vodo štrleče
izrastke, ali se pa celo zagvodi-
ti mednje.

Varnostne drsalke

Da podmornica za vsako ceno
obvarujemo dotika z ledom, smo
jo zunanji trupla opremili z ne-
kakšnimi drsalkami. V primeri,
da bi odgovarala omenjena elek-
trična ročica, se bodo prve do-
tekle ledu drsalke, in podmor-
nica bo z njimi drsala po lede-
nem stropu, dokler je ne bomo
s krmilom potisnili niže.

Poleg tega imamo v načrtu tu-
di priprave za dovažanje sveže-
ga zraka, kadar se ne bomo na-
hajali globlje kot 7 m pod ledom.
Uporabljali bomo dva svedra, e-
nega na sprednjem, drugega na
zadnjem koncu podmornice, ki
bosta navpično navzgor vrtala
po 18 cm široke luknje v led. Ko
bo led prevrtan, bomo iz sva-
drov potegnili jedri, da bomo
skozí nastali cevasti odprtini
lahko izmenjavali zrak. Tako
bomo, kakor muha na stropu po-
čivali pod ledeno skorjo in v mi-
ru polnili baterije za nadaljno
vožnjo. Na vsak način bo tako
bolj varno in prikladno, kakor če
bi morali za vsako polnitev pre-
biti toliko ledu, da bi mogli s ce-
lo podmornico splavati na po-
vršje.

Ljudje mislijo, da je podmor-
nica „slepa“, kadar je pod vodo
ali ledom. Izkušnja pa so poka-
zala, da je v čisti vodi — in v
polarnih krajih je morje nene-
vavno čisto — moči videti po-
dnevi vsaj 50m predse. Poleti
pa je v Arktidi noč in dan svet-
lo; solnce tamkaj v tem času ni-
koli ne zaide. Vrh tega pa bo-
mo zaradi večje varnosti upo-
rabljali tudi močne reflektorje,
ki bodo svetili s konice in s vrh-
nega krova podmornice. Na ta
način bomo lahko še bolj raz-
svetlili predmete, ki bi nas u-
tegnili zanimati.

Ne glede na gospodarski po-
men naše ekspedicije, ki ima na-
men dokazati možnost trgovin-
ske plošve z velikimi podmor-
nicami po polarnih morjih, se nam
obeta tudi važna odkritja, ki
užegnajo zanimati znanost. Za-
radi tega bomo vzeli s seboj raz-
novrstne merilne instrumente.
Aparati za merjenje globine in
zemeljske privlačnosti bodo ko-
ristili tudi nam samim. Več kom-
pasov za merjenje zemeljskega
magnetizma, o katerem je še
mного spornih vprašanj, bo iz-

Železniški vovovi, naloženi s sušjem in zelenjavo v vrednosti \$4.000.000, ki so morali čakati na prago, ko je dva tisoč žilskih prevažalcev sandja pustilo delo in odšlo na stavbo.

popolnjevalo našo zbirko. Opa-
zovali bomo smer, jakost in tem-
peraturo polarskih morskih to-
kov in zbirali živali in rastline,
ki jih bomo našli. Kdo ve kak-
šna čudna bitja utegnemo živeti
pod ledeno skorjo? V ostentih
podmornice so vdelana okena,
skozí katera bomo lahko opazo-
vali in fotografirali žitje in bitje
polarnega rastlinstva in žival-
stva.

V odmorih pa, kadar bomo
polnili akumulatorje, bomo la-
hko s astronomičnimi metodami
določili svojo pozicijo. Sicer bo-
mo pa s pomočjo lastne bremli-
ne postaje itak v stalni zvezi z
vsem svetom. Ni izključeno, da
se bomo kdaj izpod ledu brez-
zično pogovarjali s komandan-
tom Byrdom na južnem tečaju.
Pa tudi vremenska opazovanja
bodo naš posel, s čimer upamo
nelazerno koristiti meteorolo-
gom. Toda predvsem bomo do-
kazali, da je človeški duh svet
podri eno izmed nešteto pri-
rodnih zaprek.

(Konec.)

V BOJU ZA JUŽNI TEČAJ

(Nadaljevanje s 2. strani.)

zastitnih zalog. Nimamo še niti
pojma, da li bo pristajanje tam
vobče možno. Zaradi znanstve-
nih opazovanj pa bi bilo zelo za-
željeno.

Da bi dosegli južni tečaj, je
samo ena naših nalog. Nerazis-
kano ozemlje meri 12.000.000
kv. km in ima 14.000 km obsega,
kar je tretjina ravninske dolži-
ne. Ker zabranjuje ledeni oklop
ladjam, da se ne morejo temu o-
zemlju približati, ne ve nihče
natančno, kje se prav začneja.
Letalo se giblje lahko nemoteno
čez ledovje, čeprav je zasilen
pristanek na njem seveda zelo
tvegan. Tudi več ekspedicij mo-
re preiskati le majhen del nezna-
ne puščave. Na poslednji poti do
tečaja bomo vzeli v letalo brko-
no sani s lahko pasjo priprago.
Iz tega razloga smo izbrali tako
veliko letalo, da bo smoglo vsa ta
bremena. K temu je prileti še
Primusov kuhar, spalne vre-
če iz kože severnih jelenov, živi-

la, hrano za pse, šotër, zdravila,
smuči, nadomestno obleko, lov-
sko orožje s naboji in lovsko no-
že. Vse te stvari so določene za
povratek v primeru prisilnega
pristanaka. Da li bi takšna teža-
vna pot uspela, to je odvisno od
daljave in drugih okoliščin.

V ozemlju južnega tečaja ima-
mo prednost stalnega taborišča,
ki ne more odplavati, dočim smo
v Severnem oceanu navezani na
plavajoče ledenike. Takšna stal-
na taborišča nudijo vsaj skrom-
no poravnavo za strahotna vre-
nena južne dežele. Brez njih ne
bi mogli brskone ničesar.

Kakšen čudovit občutek, če
letiš preko dežele, ki se razpro-
stre prvokrat pred človeškim o-
česom v neskončne dalje! Rad
priznam, da bi mi po izvršitvi
znanstvenih nalog napravelo tu-
di arčno veselje in visoko čast,
če bi mi uspelo, da bi zasidil
zvezdni prapor v spodnji konec
sveta.

NABOČITE SI KNJIGO
„AMERIŠKI SLOVENCI“

Dežuje

sedaj skoro vsaki dan, in kar naenkrat... se
valod mrzla deževna kaplje spremene v led, ki
zaslira pogled pred seboj, in ceste postanejo
spolske kot steklo. Zelo nerodna in nevarna je
vožnja z avtomobili v tem času.

Hitrejšje se
peljete z elek-
trično železnico

CHICAGO NORTH SHORE
& MILWAUKEE RAILROAD
CHICAGO SOUTH SHORE
& SOUTH BEND RAILROAD
CHICAGO AURORA & ELGIN RAILROAD
(Zagledna prog)

Vozite se 70 milj na uro

Roman v šestih delih s epilogom.

ZLOCIN IN KAZEN

Poslovenil Vladimir Levstik.

"Ali imate čaj?" je vprašal Svidrigajlov.
"Lahko ga dobite."
"Kaj pa še drugega?"
"Telečjo pečenko, žganje in prigrizke."
"Prinesi mi pečenke in čaja."
"Ničesar drugega?" je vprašal capin z nekoliko začudenjem.

"Ne, ničesar."
Capin je odšel z razočanim obrazom.
"Kraj se mi zdi pripraven," si je mislil Svidrigajlov. "Čudno, da si ga nisem ogledal že prej. Moja zunanost je pač takšna, kakor bi se vračal iz zakotne kavarnice, a bi bil med potjo že kaj doživel. Rad bi pa vendarle vedel, kdo vse se tukaj ogleda in prenočuje."

Prizgal je svečo in si natančneje ogledal sobo. Bila je tako majhna kletka, da Svidrigajlov skoro ni mogel stati. Okno je imela samo eno; postelja, sirovo pobarvana, miza in stol so zavzemali skoro ves prostor. Stene so bile zbite iz deske in preplejene z raztrganimi tapetami, tako prašnimi in pokvarjenimi, da se je dala sicer še uganiti njihova rumena barva, vzorca pa že ni bilo več mogoče spoznati. Kos stene in stropa je bil poševno odrezan, kakor je navada v podstrešnih sobah, samo da so šle tukaj preko tistega kosa stopnice. Svidrigajlov je postavil svečo na mizo, sedel na posteljo in se zamislil. Toda čuden in neprestan šepet, ki je naraščal včasih malodane do kričanja, je vzbudil naposled njegovo pozornost.

Tega šepeta že ni bilo konca ne kraja, odkar je bil Svidrigajlov v sobi. Prisluhnil je; nekdo je zmerjal in skoro jokaje karal nekoga drugega, a glas se je slišal samo eden. Svidrigajlov je vstal in zasenčil svečo z roko; takoj se je zasvetila špranja v steni; vstal je in pogledal skozi njo. V sosednji sobi, ki je bila nekoliko večja od njegove, se je nahajalo dvoje gostov. Eden isedel njiu, brez suknje, z nenavadno kodrasto glavo in razgretim rdečim obrazom, je stal kakor govornik z razkoračenimi nogami pred svojim tovaršem in mu očital z zanosom, da je berač, brez vsake vloge v človeški družbi; on da ga je potegnil iz blata, a ga lahko spodi, kadarkoli mu je drago; Bog edini je temu priča. Prijatelj, ki je moral poslušati to grajo, je sedel na stolu; bil je podoben človeku, ki bi strahotano rad kihnil, a nikakor ne more. Poredkoma se je oziral na govornika s topim in kalnim pogledom, toda očividno ni imel nikakega pojma, o čem govori, in sploh je bilo dvomljivo, ali kaj sliši. Na mizi je dogorevala sveča poleg prazne steklenice za žganje, kozarca, kruha, kupke, kumarje in posode za čaj, ki sta ga bila že davno izpla. Svidrigajlov je nekaj časa radovedno opazoval to sliko, nato pa se je odločil umakniti od špranje in sedel zopet na posteljo.

Capin, ki se je vrnil s čajem in teletino, si ni mogel kaj, da ne bi še enkrat vprašal, ako še česa potrebuje. Ko je slišal vnovič, da ne, je odšel in se ni več vrnil.

Svidrigajlov se je naglo lotil čaja, da bi se ogrel, in je izpraznil kozarec; jesti pa ni mogel niti grizljaja, kajti tek mu je bil popolnoma odpovedal. Očividno se ga je lotevala mrzlica. Odločil je povrniti in suknjo, zavi se v odelo in legel na posteljo. Nejevoljen je bil. "To delo bi opravil vendarle zdrav nego bolan!" si je mislil in se nasmešnil. V sobi je bilo zatohlo, medlo je gorela sveča, na dvorišču je šumel veter, v kotu nekje pa je glodala miš; sploh je dišalo v vsej sobi po miših in po usnju. Svidrigajlov je ležal in misel ga je obhajala za mislijo, kakor bi se mu bledlo. Zdelo se je, da bi se silno rad oprjel nečesa s svojo domišljijo. "Pod oknom je brčkone vrt," si je mislil, "kjer šumijo drevesa; brr, kako nerad poslušam ponočno šumenje dreves, v burji in v mrakovih! Grdo čustvo je to!" In spomnil se je, kako ga je malo poprej vznemirjalo ista misel, ko je šel mimo Petro-

vega parka. Spomnil se je obenem — kovega možu in Male Neve in zopet mu je postalo nekako hladno, kakor prej, ko je stal nad vodo. "Nikdar svoje žive dni nisem maral vode, še na pokrajinskih slikah ne," mu je prišlo na um in zopet se je nasmešnil ob čudni misli: "Pravzaprav bi zdaj lahko pljunil na vso to estetiko in udobnost, pa sem postal celo izbiren, kakor žival, ki si hoče v podobnem slučaju na vsak način polaskati pripraven kraj. Škoda, da se prej nisem vrnil v Petrov park! Pretemno se mi je zdelo in preveč hladno, hehe! Malo je manjkalo, da se mi je zahotelo prijetnih občutkov! ... A zakaj pravzaprav ne upihnem sveče?" Upihnil jo je. "Sosesta sta tudi že legla spat," si je mislil, ko ni več videl luči v prejšnji špranji. "Vidite, Marta Petrovna, zdaj bi se potrudili, zdaj ko je v sobi tako tema in kraj pripraven in ura originalna. Zdaj pa vas menda nalašč ni ..."

Naenkrat se je spomnil, kako je uro prej, preden je izvršil svoj poizkus proti Dunjici, v gostilni priporočal Razkošnikovu, naj jo izroči Razumihinu v varstvo. "Brčkone sem govoril tisto v resnici največ zato, da sem razpurjal samega sebe, kar je Razkošnikov tudi uganil. Ej, kujon je, ta Razkošnikov! Mnogo je že poizkusil. Velik falot lahko postane sčasoma, kadar se otrese ta neumnosti, zdaj pa mu je res preveč do življenja. Kar se tega tiče, so ljudje podle duše. Toda hudič naj ga ima; kaj je to meni mar!"

Zaspiti nikakor ni mogel. Polagoma je začela vstajati pred njim prejšnja Dunjicična slika in naenkrat je strepetal po vsem telesu. "Ne, to je treba zdaj pozabiti," si je mislil, ko se je zavedel, "treba je misliti na kaj drugega. Čudno in smešno je to: nikdar nisem nikogar posebno sovražil, niti po maščevanju nisem bogve kako hrepenel — a to je pravzaprav slabo znamenje! Koliko objub sem ji storil prej — fej, vraga! Ona bi me navsezadnje res čisto predrugačila!" Zopet je umolknil in stisnil sobo; podoba Dunjice je vnovič vstala pred njim, prav takšna, kakršna je bila prej, ko se je po prvem strelu tako silno prastrala, da je povsila samokres in se zagledala vanj kakor odrevenela, tako da bi jo bil mogel dvakrat prijeti, ona pa bi niti roke ne bila dvignila v obrambo, ako se je ni bil sam opomnil. Spomnil se je, kako se mu je v tem trenutku zamislila in kako se mu je akrcilo srce ... "Eh, vraga! Že zopet te misli! Vse to je treba pustiti, pustiti!"

Dremal je že in mrzlični drget je odnehal; naenkrat pa mu je steklo nekaj pod odelo preko rok in nog. Strepetal je: "Fej, slodja, če ni kakšna miš!" si je mislil. "Teletinko sem jim pustil na mizi!" ... Nikakor se mu ni ljubilo razodevati se, vstajati in prezehati, toda že mu je zopet nekaj neprijetno šinilo po nogi; vrgel je odelo raz sebe in prizgal svečo. Tresoč se od mrzličnega mraza se je sklonil, da si ogleda posteljo, a ničesar ni bilo; ko pa je stresel odelo, je skočila miš izza nje. Planil je na njo, da jo ujame; toda miš ni skočila s postelje, ampak je begala krišem na vse strani, smukala mu izpod prstov, tekala mu preko roke in se mahoma skrila pod zglavjem. Svidrigajlov je dvignil blazino kvišku, a naenkrat je začutil, kako mu je skočilo nekaj pod pazduho, kako mu šviga po telesu in je že na hrstu pod srajco. Nervozno je strepetal in se — prebudil. V sobi je bila tema, on pa je ležal zavrt v svojo odelo kakor prej; pod oknom je tulil veter. "Fej te bodi!" si je mislil nejevoljno.

Vstal je in sedel na kraj postelje, s hrbtom proti oknu. "Bolje je, da človek sploh ne spi," je sklenil sam pri sebi. Ker je prihajal od okna hlad in vlaga, je potegnil nase odelo in se zavil vanjo, ne da bi vstal. Sveče ni užgal.

(Dalje prihodnjik.)

Skrivnosti sobe št. 13

Tomas Jay:

Ako izstopite na postaji Bingleton in greste na desno, za dobrhi deset minut ste pred hotelom "Moraki ropar". A ako obrnete svoj korak na levo, potem mi je nepotrebno govoriti naprej ... Zato nikar ne pozabite kreniti na desno!

Hotel "Moraki ropar" izraža že od nekdaj nekaj skrivnostnega; pa ko se mu bližate, nehoti čutite, da je v njem nekaj posebnega, nepoznanega.

Pred velikim kaminom hotelskega salona je neki večer v novembru sedelo sedem možkih, samih trgovskih potnikov. V kotu si je neki človek z dlanmi glavo podlonil in čital knjigo. Zunaj je tulil veter kakor za stavo.

"Kak večer!" vzdihne eden od potnikov, gledajoč v ogenj, ki je plamenel.

"Nenavaden je ta kraj," pripomni drugi in si spali fajfo. "Vse je tu nekam tajnostno."

"Da, da," javi se oni iz kota, "tu vedno nekaj straši."

"Straši!" vztrpeta vseh sedem potnikov v isti hip.

"Da, straši," potrdi oni iz kota, "pa menda ni nihče izmed vas dobil sobe št. 13."

"Sobe št. 13 sem jaz dobil," prepričano izjavi eden od potnikov.

"Zamenjajte jo na vsak način, zamenjajte jo," reče oni iz kota. "Zahtevajte drugo sobo, sicer se boste kosali, to se pravi, če sploh preživite noč ..."

Ko so val uprli pogled pred se, nadanjuje oni v kotu:

"Prav tako kakor noč, je bilo pred šestimi leti. Toliko nas je bilo kakor sedaj, a med nami tudi ubogi Simpson. Bil je potnik tvornice za jeklo v Sheffieldu in zelo zabaven človek. Drugo jutro — ne spominjam se več vseh podrobnosti — krvava tla, krvava britev, grozan pogled na spremenjeno lice."

"Pa kaj se je zgodilo?" vprašajo vsi pred kaminom.

"Dobil je za prenočišče sobo št. 13," začne praviti iz kota. "Odvračali smo ga, naj ne spi tam, toda zaman; ni hotel iti v drugo sobo. In res — nič se ni zgodilo do četrta na sedem zjutraj, pomnite, do četrta na sedem. Moja soba je bila zraven njegove, pa sem dobro slišal, kako je hodil gor in dol in nekaj momljaj. Takrat pa nenadno strašen krič, za tem udar, kakor da se je nekaj težkega zrušilo na tla. Vsi smo zleteli iz naših sob in udrili v sobo št. 13 ..."

"Dalje pripoveduje, dalje!" so silili oni pred kaminom.

"Ubogi Simpson" je ležal na tleh z razprostrtimi rokami in s odprto rano v vratu. Obraz mu je bil deloma namazan s milnico, kakor da se je hotel briti, a poleg njega na tleh odprta britev ..."

"Čudno, čudno!" reče eden od navzočih.

"Da," nadaljuje on iz kota, "toda to še ni vse. Komaj štiriinajst dni nato sem bil zopet tu s svojim prijateljem Hampsonom. Da, Hampson, je bilo njegovo ime. Hotel je po vsej sili spati v sobi št. 13. Bil je silen dečko."

"In kaj je bilo z njim?" vprašajo vsi.

"Isto kakor z onim — in isti čas: okrog četrta na sedem, komu je sobarica prinesla čaj. Ko smo udrili v njegovo sobo, ležal je na tleh, mrtev! Vrat prerezan, britev poleg njega, prav kakor Simpson."

Eden od onih pred kaminom vstane:

"Grem se preesliti," reče, "v sobi št. 13 ne bom spal."

"Za to je še časa," odvrne pripovedovalec. "Nocoj je dosti praznih sob. No, ta slučaj s Hampsonom ni še vse. Nisem bil tu takrat, ko se je s štirimi drugimi isto zgodilo kakor s ono dvojico."

"S štirimi?" vpraša eden.

"Da, še so bile štiri žrtve, dokler ni prišel nekega dne Cleaver sem morda vam je znan. Jaz ga že dolgo poznam. Zabaven dečko je, čeprav malo preveč drogovit. Ko je zvedel vse o sobi št. 13, ni hotel poslušati nobenega opomina, vztrajal je v tem, da hoče spati v sobi št. 13. To noč smo slabo spali, ker smo vsaki hip čakali na ono grozno. Pol šestih — nič. Četrta na sedem, nenadno čujemo smeh, kakor da je norec notri. Ker se nam je zdelo, da je prišel čas, smo skočili k vratom sobe št. 13 in jih široko odprli. Zagledali smo Cleavera ..."

"Mrtevga?" vprašajo vsi hkrati.

"Ne, toda še nekaj," je rekel oni v kotu in odprl svojo torbo. "Stal je pred ogledalom in se mirno bril. Ker je dobro vedel, kaj se je onim zgodilo, ni hotel neumno staviti življenja v nevarnost — zato se je bril z brivskim aparatom od marke Brink pa je nemogoče, porezati se — in gosпода moja, tudi tu jih imam še nekaj po osemindvajset dinarjev komad. Samo osemindvajset dinarjev, gosпода, in zapomnite si, da z našim aparatom se ni mogoče porezati, kakor so se oni nearečneti z navadnimi britvami ..."

L. G.

NAZNANILO.

Društvenim tajnikom in tajnicam se tem potom naznanja, da morajo naznaniti vse spremembe nazlov članov in članic, nazlove novih članov, ter imena in nazlove odstopilih, črtanih in izločenih članov naznaniti upravnštvu Prosveta, da se lahko točno vredi imenih za polljanje lista Prosveta, imena in nazlove, katere polljanje tam v arhivu in jih upravnštvu ne dobi. Torej je zelo važno, da vselej poljate na nalašč sate pripravljeneh listinah vse nazlove upravnštvu Prosveta posebej. Pri vsaki spremembi nazlova naj se vsolej omeni stari in novi nazlov. Upravnštvu ni jedno apelira, da društveni tajniki in tajnice to upoštevajo. — Philis Godina, upravitelj.

KLOBASE

Zopet so tu prave domače klobase, ravnotake kakor sta jih oče in mati doma delala. Cena je 38c funt. Denar se naj pošlje z naročnino. Poština plačana. Pišite na:

JOSEPH LESKOVAR

632 High Street, Racine, Wis.

NEKAJ NOVEGA

Zimake suknje in obleke po \$15.00 za moške in mladiče vseh velikosti in vseh barv. Odprto vsak večer in v nedeljo dopoldne. V privatnem domu na: 2625 So. Karlov Ave., Chicago, Ill.

—(Adv.)

SLOVENSKA NARODNA POBNA JEDNOTA

izdaja svoje publikacije in posebno list Prosveta za korist ter potrebno agitacijo svojih društev in članstva in za propagando svojih idej. Nikakor ne za propagando drugih političnih organizacij. Vsaka organizacija ima običajno svoj glasilo. Torej agitatorični dopis in naznanila drugih političnih organizacij in njih društev ne se ne pošiljajo listu Prosveta.

Ali ste naročeni na dnevnik "Prosveto"? Podpirajte svoj list!

V SLOVENIJO ZA BOŽIC

(Preko Havre)

IZLETI POD POSEBNIM VODSTVOM

Potom French Line preko ocean v manj kot 6 dneh.

VELIKAN

ILE de FRANCE

Bo odplul iz New Yorka

6. DECEMBRA

ob 10. zvečer

Potnike bo spremlil v Sloveniji ravnatelj našega slovenskega oddelka

FRANCE

Bo odplul iz New Yorka

12. DECEMBRA

ob 6. zvečer

Potnike bo spremlil v Sloveniji ravnatelj našega slovenskega oddelka

NAJKRAJŠE ŽELEZNIŠKO POTOVANJE

Posebne kabine za drugi in tretji razred s modernimi udobnostmi.

BREZPLAČNA PIJAČA IN SLAVNA FRANCOŠKA KUHINJA

Ta dva nagla veličana nudita potnikom vso moderno udobnost, izredno naglo, slabo, najboljšo hrano in najboljšo pijačo.

ZDAJ JE ČAS — DA SI ZAJAMČITE PROSTOR

Vprašajte pri bližnjem agentu ali pri

French Line

312 N. MICHIGAN AVENUE

CHICAGO, ILL.

Tiskarna S. N. P. J.

SPREJEMA VSA V TISKARSKO OBRT SPADAJOCA DELA

Tiska vabilo za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, kalendarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovanskem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELEJA NA ČLANSTVO S.N.P.J., DA TISKOVINE NARODA V SVOJI TISKARNI

Cene smerna, unijsko delo prve vrste. Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne

Pišite po informacije na nazlov:

S. N. P. J. PRINTERY

3657-58 So. Lawrence Avenue

CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTMENA POJASNILA

RAZNO

Pravi boljševik ne poljublja. — Zadnja zapoved, ki jo je izdala sovjetska vlada svojim državljanom se glasi: "Ne poljublaj!" Nevarnost poljubljanja slika s najtemnejšimi barvami, vse kole se trudijo, da bi seznanile mladino s to nevarnostjo in celo pošta je posegla v to propagandno kampanjo. Poleg plakato, ki velijo ob vsakem vogalu z debelimi črkami: "Proč s poljubljanjem! Odpravite to staromodno in nevarno navado!" bereš na žigosanih znamkah naslednje svarilo: "Pomislite malo pred vsakim poljubom! Vsak poljub ti naprti 40.000 bacilov!" V Moskvi a se je osnovala cela Liga proti poljubljanju, kakršne poznamo mi za bolj nujne in pereče zadeve. Tudi najnovejša sovjetska literatura je zavzela odklonilo stališče proti poljubljanju. Vse zavoljo edino zveličavne higijene. Najbolj obilnovalna vredna žrtev vsakega tega je seveda rusko ljudstvo samo, ki se je poljubljalo stoletja in stoletja, na levo in na desno, z vsemi in z vsakim — saj je pozdrav s klobukom ali roko — in vendar ni bilo to nesrečno ljudstvo za-

voljo bacilov na ustnicah prav nič bolj bolešno nego n. pr. kakšni Japonci, ki poljubljanja ni so prakticirali in se ga še danes privajajo. Kdo bi pojasnil temu nesrečnemu ruskemu ljudstvu to protiljublje?

Zaklad Aleksandra Velikega. — Neki ruski arheolog meni, da je našel kraj, kjer je Aleksander Veliki ob povratku iz Perzije po Ksenofontovih poročilih zakopal del svojih zakladov. Ta kraj leži po nekih listinah, ki jih je našel v Carigradu, pri Semaki v bližini Bakusta. Sovjetska vlada je naročila azerbejdžanski vladi, naj učenjaka v njegovem delu podpira.

Sladkor iz lesa. Nemakonijska frakcija pruskega deželnega zbora je interpellirala vlado, da-li bo ukrenila vse potrebno za izkoriščanje novega izuma prof. dr. Bergiusa, ki izdeluje na poseben način sladkor iz lesa. Ta izum bi bil za vse nemško narodno gospodarstvo ogromnega pomena, saj uvaža Nemčija ogiljovih hidratov, ki bi jih na ta način izdelovala sama iz lastnega lesa, samo v podobni koruze in ovsa letno za 700 milijonov mark.

kako izdelujejo tu zlato iz svinca in tam dijamant iz sladkorja, nas pač ne bo presenečalo, da se je našel učenjak, ki spreminja les v sladkor. To tem bolj, ker vemo iz opetovanih poročil, da se bavi prof. Bergius s tem svojim izumom že dolgo let in da so se bavili že pred njim drugi učenjaki s podobnimi problemi. Sedaj gre očitno samo za to, da bi začeli njegovo metodo izkoriščati industrijalno, velikopotežno. Prof. Bergius se je, kakor znano, proslavil tudi s pridobivanjem umetnih (sintetičnih) bencinov iz premoga, ki že danes precej konkurirajo naravnim bencinom iz petroleja.

HITT AND RUN—Poor Bill May Be Doing His Sighting From An Interior Position for the Next 30 Days

